

финансовое обеспечение расходных обязательств, связанных с исполнением положений статей, закрепляющих возможность допроса судом свидетеля, потерпевшего путем использования систем видеоконференцсвязи, «осуществляется за счет федерального бюджета в пределах бюджетных ассигнований, предусмотренных на содержание судов общей юрисдикции». Соглашаясь с позицией российского законодателя, следует отметить, что расходы по оснащению помещений органов, ведущих уголовный процесс, системой видеоконференцсвязи и ее эксплуатации относятся к такому роду социальных затрат, как затраты на осуществление уголовно-процессуальной деятельности, производящиеся в целях обеспечения устройства и содержания органов, ведущих уголовный процесс, в связи с чем их и надлежит относить на счет государства.

Следует отметить, что в УПК Республики Беларусь не оговаривается возможность проведения следственного действия с использованием видеоконференцсвязи в месте непосредственного нахождения потерпевшего, свидетеля (например, дома, в больнице и т. д.). Принимая во внимание, что для проведения сеанса видеоконференции, результаты которого были допустимыми и достоверными, требуется соблюдение специальных технических условий, следовательно, участникам следственного действия необходимо прибыть в орган, ведущий уголовный процесс, в результате чего они вынуждены нести расходы (в связи с проездом, отвлечением от обычных занятий), право на возмещение которых закрепляется соответствующими нормами уголовно-процессуального закона. Принимая во внимание, что процессуальные решения по уголовному делу вправе принимать должностное лицо, в производстве которого оно находится, соответственно, и постановление (определение) о возмещении расходов надлежит выносить следователю, суду, направившим поручение об оказании содействия в проведении следственного действия. В целях оперативного возмещения указанных расходов участникам уголовного процесса представляется возможным использование современных технологий (факсы, сканеры, принтеры) для незамедлительной пересылки постановления о возмещении расходов, вынесенного правомочным должностным лицом. Аналогичным образом полагаем возможным действовать и в случае необходимости применения привода в целях оперативного обеспечения явки потерпевшего, свидетеля.

В заключение отметим, что придание использованию систем видеоконференцсвязи при производстве следственных действий процессуальной формы – один из шагов на пути к электронному уголовному производству. На вопрос «насколько активно наберет силу процесс внедрения системы видеоконференцсвязи в практику работы органов

уголовного преследования и суда?» даст ответ время. Для более же быстрого и широкого ее распространения предстоит решить самую сложную и важную задачу – обеспечить все подразделения органа, ведущего уголовный процесс, соответствующими системами видеоконференцсвязи.

УДК 343.213.5

А.М. Сяргейчык

ЗАКАНАДАЎЧАЕ І ДАКТРЫНАЛЬНАЕ ЗАБЕСПЯЧЭННЕ ТЭМПАРАЛЬНАГА ДЗЕЯННЯ КРЫМІНАЛЬНЫХ ЗАКОНАЎ У ПЕРЫЯД АНТЫЧНАСЦІ І СЯРЭДНЯВЕЧЧА

Выразнага падзелу законаў па галінах права ў перыяд Антычнасці і Сярэднявечча не было, таму пытанні тэмпаральнага дзеяння ўласна крымінальных законаў разглядаліся ў кантэксце тэмпаральнага дзеяння законаў наогул.

Нягледзячы на тое што некаторыя прынцыпы дзеяння законаў у часе, у першую чаргу абмежавання іх рэвізійнага дзеяння (прынцып *lex retro non agit*), знайшлі сваё адлюстраванне на тэарэтычным і заканадаўчым узроўні ўжо ў старажытнарымскі перыяд (некаторыя выслоўі Цыцэрона, канстытуцыя Феадосія I 393 г., якая ўсталявала прынцып перспектывага дзеяння законаў, «Феадасійская норма» 440 г. пра дзеянне закону толькі на будучы час, некаторыя палажэнні кодэкса Юстыніяна), казаць пра канкрэтную, распрацаваную навуковую дактрыну ў гэты час не выпадае.

Яшчэ больш, нягледзячы на пэўныя заканадаўчыя абмежаванні, па прычыне разумення рымскім правам закона як нейкага правіла, якому «ўсе людзі павінны падпарадкоўвацца ў выніку розных падстаў, але галоўным чынам таму, што кожны закон ёсць думка (вынаходніцтва) і дар бога, рашэнне мудрых людзей і ўтаймаванне злачыстваў, якія ўчыняюцца як па волі, так і насуперак волі», закону ў многіх выпадках фактычна надавалася рэвізійная сіла.

Шырокія магчымасці па прымяненню законаў з рэвізійнай сілай ўзніклі таксама па прычыне адсутнасці строгіх, аднастайных правілаў уступлення іх у сілу. Напрыклад, законы маглі ўступаць у сілу заднім чыслом. У такім выпадку прававы прынцып *lex retro non agit* пры фармальным выкананні, дэ-факта, падмяняўся рэвізійным дзеяннем законаў.

Акрамя таго, ва ўмовах панавання абсалютысцкіх тэндэнцый у дзяржаўным кіраванні, выражаных у формуле Ульпіяна *princeps legibus*

solutus est (гасудар не звязаны законамі), прававым актам магла надавацца рэвізійная сіла без якіх-небудзь абмежаванняў.

Аб першых спробах тэарэтычнай распрацоўкі пытанняў дзеяння законаў у часе можна казаць толькі пачынаючы з перыяду Высокага Сярэднявечча. У гэты перыяд юрыстамі была аспрэчана ідэя пра непахіснасць прынцыпу перспектыўнага дзеяння закона. На думку сярэднявечных юрыстаў, юрыдычныя акты дзяліліся на дасканалыя (actus perfectus) і акты, якія чакаюць ўдасканалвання (actus praeteritus non dum finitus). Пры гэтым першыя заўсёды рэгуляваліся старым законам, а апошнія, якія складаюцца з многіх элементаў, – законам, што дзейнічаў у момант здзяйснення канкрэтнага элемента.

Слабасць гэтага падыходу ў вырашэнні часавых калізій заключаецца ў тым, што размежаваць дасканалыя законы і законы, якія чакаюць ўдасканалвання, часта было вельмі праблематычна, прычым пункты гледжання на гэты конт адрозніваліся нават сярод саміх сярэднявечных юрыстаў.

Неабходна адзначыць, што пытанні часавых калізій прававых норм у старажытнарымскі перыяд і ў эпоху Сярэднявечча не мелі ўласцівай сучаснасці вастрэні з прычыны панавання прававога звычаю сярод крыніц права і, як следства, вельмі павольных працэсаў змены заканадаўства.

У Вялікім Княстве Літоўскім выразных прававых ідэй адносна дзеяння законаў (у тым ліку крмінальных) у часе таксама не было вырацавана. Разам з тым некаторыя аспекты тэмпаральнага дзеяння прававых норм знайшлі сваё адлюстраванне ў такіх зводах законаў, як Судзевнік Казіміра 1468 г. і Статуты 1529, 1566 і 1588 г. Так, арт. 15 разд. 3 Статута 1588 г. гарантаваў захаванне дзеяння раней выдадзеных законаў і прывіляў; у арт. 43 гэтага ж раздзела пацвярджаюцца правы ўласнасці, набытыя пры папярэдніх манархах.

Асаблівую цікавасць у рамках разглядаемай праблематыкі мае арт. 37 разд. 14 Статута 1588 г., якім рэгулююцца пытанні ўступлення названага Статута ў сілу, прычым тут даволі паслядоўна праводзіцца старажытнарымскі прававы прынцып *lex retro non agit*: «А тые вси речы, в томъ статуте описаные, мають ся стегати на речы пришлые от того часу, яко за коньфирмацыею нашою, г[о]с[по]д[а]р[с]кою, ку ужыванью сесь статутъ выдан, выимуючы и варуючы толко артыкуль тринадцатый в разделе семомъ о способе доводу заставъ давныхъ, которые уросли по выданью первъшихъ старыхъ статутовъ». То-бок пасля афіцыйнага зацвярджэння дзеянне дадзенага зводу законаў пашыралася толькі на будучы час («на речы пришлые»), за выключэннем арт. 13 разд. 7, якому надавалася рэвізійная сіла.

Што тычыцца ўсходніх дэспатый, дзе свецкая і духоўная ўлада не былі заканадаўча абмежаваныя, прынцыпы тэмпаральнага дзеяння прававых актаў, у прыватнасці прынцып перспектыўнага дзеяння закона, не знайшлі свайго дактрынальнага і заканадаўчага выяўлення.

Можна зрабіць выснову, што ў перыяд Антычнасці і Сярэднявечча прававой дактрынай не было вырацавана выразных правілаў дзеяння крмінальных законаў у часе. Старажытнарымскі прававы прынцып *lex retro non agit* хоць і быў успрыняты сярэднявечнымі прававедамі і знайшоў сваё адлюстраванне ў заканадаўстве таго часу, але праводзіўся непаслядоўна з прычыны шырокай магчымасці прыняцця законаў заднім чыслом і надання законам рэвізійнай сілы па аднаасобнаму меркаванню манарха.

УДК 343.985

А.Н. Тукало, С.В. Пилушин

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ ПОЛИГОНА КАФЕДРЫ ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АКАДЕМИИ МВД РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ ДЛЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

В настоящее время перед педагогами стоят проблемы: как сделать процесс обучения еще более интересным и продуктивным, чтобы в него были вовлечены практически все обучающиеся, чтобы не было среди них скучающих и безразличных; как создать на занятиях такие условия, при которых каждый курсант (слушатель) чувствовал бы свою успешность, свою интеллектуальную состоятельность? Рассмотрим лишь отдельные возможности, существующие на компьютерном полигоне кафедры ОРД Академии МВД, которые позволяют ответить на данные вопросы.

Трансформация аудитории. Позволяет в короткий период времени (не более 10 мин) перегруппировать мебель (столы и кресла), а также точки подключения к электропитанию, локальной сети аудитории и Интернету. Таким образом, в ходе проведения занятий обучающиеся имеют возможность в зависимости от целей занятия работать в формате «малая группа», «круглый стол» и т. д. При проведении практических занятий может быть также использован метод «Аквариум», при котором часть обучающихся работают в круге, остальные наблюдают и анализируют, т. е. выступают в роли зрителей или экспертов. Выполненные задания обсуждаются совместно, результаты демонстрируются